

تېكچوونا دەرۈنى پىشتى بچووكبونى

ئا: د. پىرچان

- پىشتى بچووكبونى پەستى يەكە دەرۈنىيا گران لىدە داىكى.. پەيدا دىبىت ئەگەرىۋى پەستى يا گران ژى دىگەرپتەقە بۇ چەند گىۋرانكارىن لەش و دەرۈنى و سۆزى و كۆمەلەيەتى ئەۋىن چىدىن بۇ داىكى ددەمى بچووكبونى دا.
نيزىكى ۸۵% ل ژنان توۋشى ھىدەك نارىشىن دەرۈنى د بن يىن دەمى پاش بچووكبونى ھەر ۋەكو زانايى دەرۈنى برايتى Bright سالا ۱۹۹۴ ئاشكرا كرى.

ئەق نارىشىن ھەنى رىكخستنا رژىما خىزانى تىك ددەن يان دىنە مەلبەندا نارىشىن كۆمەلەيەتى د نەق خىزانىدا بتايىبەتى نارىشىن توند دروست دىن دىنەقەرا زەلامى و مالىباتا ۋى يان د نەقەرا ۋان و زارۋكىن ۋان يان زارۋكىن ۋان و يىن خەلكى دى.. بتايىبەتى دەمى خىزان خۆرستى و راستى يا قان نارىشا نەزانىت يان ژى چارەسەرگەت بەندەك رىكىن نە زانستى يانە. يا مەترسى ژى ئەۋە دەمى كارلىكرنى دكەن ل پەيوەندى و ھەقەستنا دىنەقەرا داىن و زارۋكىدا.

ئەگەران:

چەندەھا ئەگەر ھەنە، ھىدەك جارا ژى چەند ئەگەرەك كۆم دىن بۇ دروستكرنا نەساخىن.
بۇ نەۋنە... دەمى ژنكا سىك پىر (دوۋىگان) توۋشى كولىبىنن جۇراۋ جۇر دىبىت يان ھىدەك دەرمانىن قەدەغە كرى بكار بىننىت يان دەرمانىن بەنج و سىركرىنى بكار بىننىت يان خۋىن چوونا بەرى و دەمى بچووكبونىدا.. ھەرۋەسا نەگونچاۋبوون و رىكنەكەفتن دىنەقەرا ژن و مىرى و شەرو ناكۆكىن ۋان.. ھەرۋەسا پەستىا تىنن دەرۈنى دەمى (سكىرىندا) و دەمى زارۋكبونى. چ سەرچاخى ۋى پەستىاتىي نەق خىزانىدا بت يان دەرۋە.

جۇرىن تېكچوونىن پاش بچووكبونى

۱- خەمۇكىا سىك.. ئەق جۇرە گەلەك يى بەلاقە 25-85% ل دەق ژنان، پاش بچووكبونى توۋش دىن لەۋ را ھىدەك ئەقى ب گۋرانكارىەكا سىروستى ددانن.. نىشانىن قى (خەمۇكىي) ھەر ل ھەقتىا ئىكى دەست يى دكەت. خەۋنەھاتن، ۋەستان و ماندىبوون، گرىان، نە نارامى سەرنىشان، كىم خوارن، گۋنەدان و بەد رەۋستى.

چارە

زۆرىە جۇرا قان (دوخا) يىدقى ب دەرمانا نىنن چونكى گەلەك ئەۋنىشان ب ماۋى دوو ھەقتىان دوماھى دىن بەلى ئەگەر ئەۋ نىشان ژ دوو ھەقتىيا پىرمان لىرە دىقت سەردەانا پىزىكى دەرۈنى بکەت. يا گرنك ئەۋە چاقىدىريا ژنى بەيتە كرن و ھارىكارىا ۋى بەيتە كرن و بتايىبەتى ژ لايى زەلامى ۋىقە.

۲- خەمۇكىا گران

10-20% ژ ژنان توۋش دىن.. نىشانىن ۋى ژى ئەۋن يىت ھاتىنە گۆتن ئەق خەمۇكىە چىدىبىت ھەر ۋەختەكى دىار بىبىت پىشتى شەش ھەيف ژ بچووكبونى نىشانىن سەردەكىن ۋى ژى ئەقەنە:

- خۇ دوپىر كرن ل چالاكىن كۆمەلەيەتى.
- ھەست ب لاۋازىا ماسۆلكا كرن.
- شەپرزە بوون و ترسىان ل تىتىن نەدىار، سەرنىشان ھىرو بىرىن نەراست، ھىزىن بىترس ب بچووكى خۇ. ھىدەك جارا ژى چ دىبىت ھىرو بىراقىن خۇ كۆزىن بۇ چى بىن.

چارە

ژن يىدقى ھاندان و پال پىشتى يە ژلاى كەس و كارىن ۋىقە بتايىبەتى زەلامى ۋى و دەمى خەمۇكىا ۋى ياتوند و گران بىت يىدقىە سەردەانا چارە سەركەرى يان نوزدارى دەرۈنى بکەت.
ئەۋا ھەزى گۆتنى يە ئەق جۇرە (خەمۇكىە) گەلەك يا بەلاقە د نەق چقاكى مەدا چونكى بەردەوام گەلەك ژنن توۋشۋى سەردەانا (مەلبەندى چارەسەرىسا دەرۈنى ل دھۆكى) دكەن ۋەسەرگەقتىانە دىنە چارەسەركرن يان ب رىكا ب كارلىنانا چارە سەرىا دەرۈنى يان ژى ب دەرمانا يان ھەردوۋىا.